

3886

פרוטוקול מס. 96/ד

מישיבת ועדת הכספים
התקיימה ביום ג', י"ח באייר, תשי"ט - 26.5.1959 בשעה 9.00

נ ר כ ח י ם

- חברי הוועדה: היו"ר י. גורי
 י. אפרתי
 י. בדר
 א. בהיר
 ש. דיין
 מ. חזני
 נ. לוי
 ק. כהנא
 ז. סוזאייב
 י. ספיר
 ז. צור
 י. קרגמן
 ג. שוקן

סוזאייב: ד"ר קיטרון - מטעם משרד המשפטים

- מר דרזין - מטעם משרד האוצר
 ד"ר ארנון - מנהל משרד האוצר
 מר בר-יוסף - המפקח על הבנקים
 ב. יקותיאל - מטעם אגף מטבע חוץ.

סדר-היום: שאילתות והצעות לסדר-היום של חברי הוועדה.

חוק לעידוד החסכון (ערבות למלוות והנחות ממס הכנסה) - אמיסיה של בנק משכנתאות לשיכון.

- ערבות לביצוע סלילת כביש בחבש.
 חוק מקדמת בטחון וקליטה, תשי"ט - 1959.
 חוק לתיקון-פקודת-המטבע, תשי"ט - 1959.

היו"ר י. גורי: אני פותח את הישיבה.

ב- 7.6 אנו עומדים לקיים סיור במתקני חיל הים. אנשי חיל הים הודיעוני שאם ישתתפו בסיור גם בני המשפחה של חברי הוועדה יהיה עליהם לצמצם את הסיור מבחינת תכנון והיקפו. אם הם רוצים לארח את חברי הוועדה בלבד - נקבל זאת.

ז. סוזאייב: בעקבות סיורה של ועדת הכספים בהתיישבות החדשה והאזורים הערביים, שמענו מספר תלונות מצד התושבים הערביים בשטח מס הכנסה. אני מציע שלא נעבור על כך לסדר היום אלא נמנה ועדה מצומצמת אשר תבדוק את התלונות. כן אני מציע שוועדה זו תבדוק את ענין הסובסידיה לטבק.

התרשמתי קשות באוחו סיור מהסימפוזיון שהתנהל בין נציגי מחלקת ההתיישבות של הסוכנות ונציגי משרד החקלאות באותו מושב עין-יעקב. שבע שנים לאחר שאנשים אלה יושבים במקום עדיין מנהלים נציגי

ז. סוזאייב

שני הגופים שצריכים להדריך את המתיישבים סימפוסיון ביניהם מה יש לגדל במקום, כיצד האנשים יוכלו להתקיים ואם בכלל יש להם זכות קיום שם, והתושבים מאזינים לכל הוויכוח הזה. קיבלתי רושם שלא הכל שפיר בשטח שיחוף הפעולה בין שני הגופים. אין לי הצעה בנדון, אבל אולי באחת ההזדמנויות נעורר את השאלה באחד מדיוני הוועדה.

רצוני להציע שחברי ועדת הכספים יצטרפו להבעת התודה לסופר עתון "הצופה", שהודות לידיעותיו בשפה הערבית עזר לחברי הוועדה להבין אותו חלק מתלונות הערביים שהנציג הרשמי של משרד החקלאות, מסיבה זו או אחרת התקשה ולא יכול היה לתרגמם.

מהסבריו של שר האוצר אהמול התרשמתי, שנוסף לנימוקים השונים שהוא העלה בישיבה, גם עניני הקופה והתקציב אינם מזהירים. אני מבקש ששר האוצר ימסור לוועדה הכספיים פרטים לא רק על הגרעון ועל הקשיים שנוצרו עקב הסיבות שהוא פירט, אלא גם על מהלך הביצוע של התקציב הרגיל ותקציב הפיתוח. שמעתי שמצב האוצר הוא קשה מאד, פרט לאותו ענין של 20 מיליון, ולכן גם שר האוצר כל-כך תקיף בדעותיו. רצוי שוועדת הכספים תקבל תמונה על המצב הכספי של האוצר ועל ביצוע שני התקציבים.

ב. לוי: אם ועדת הכספים תסכים למינוי ועדת משנה, אני מציע להרחיב את המסגרת ולהעביר לוועדה זו את כל התלונות ששמענו, כגון התלונה על העתקת האזרחים מדירותיהם, תלונות בנוגע לבעיות מים וכדומה.

ג. צור: בעונת התיירות נשמעו תלונות שונות מתיירים על הפקעת מחירים, אופן הטיפול בהם מצד החברות המסיעות תיירים ברחבי הארץ וכדומה. הדים מתלונות אלו הגיעו לעתונות. אני מציע שוועדת הכספים תקיים דיון על נושא זה עם לשכת התיירות.

התחייבנו בתקופת הפגרא לסיים את פרשת הארנונה בקשר לנזקי עקיפין ואת שאלת השמירה בישובי ספר. אני מציע לסיים את הפרשה בהקדם.

ד. דיין: דוטני שבעיתונות בתיישבות הן בתחומה של ועדת הכלכלה. אם אנו רוצים להיכנס לשאלה - יהיה זה רק מוזר אם נסתמך על מה ששמענו בכפר ערבי אחד ובישוב יהודי. יש מאות כפרים ערביים שבעיותיהם הן מורכבות ויסודיות. הנושא טעון לימוד ובירור. הגענו לשפע ולעודפים כמעט בכל המצרכים ויש צורך בתכנון מחודש. אם ועדת הכספים רוצה לדון בשאלה - ואינני מציע זאת - עליה להזמין את נציגי שני הגופים - מחלקת התיישבות ומשרד החקלאות וכן גם את התנועות ההתיישבותיות לזרמיהן השונים ולהיכנס לעובי הקורה של הבעיה. אינני מציע להיכנס לבעיה כי אין זמננו פנוי לכך וגם אין זה נושא השייך לוועדת הכספים.

ה. כהנא: רצוני להצטרף לדעתו של חבר-הכנסת דיין. ההתרשמות מסיורים יכולה להיות מאד חלקית. לאחר הביקור בעין-יעקב נפגשתי עם שכני עין-יעקב וקיבלתי תיאור קצת שונה לגבי המצב הכלכלי בעין-יעקב עצמה. הוויכוח בין מנהל משרד החקלאות לבין האדם המייצג את החבל מטעם מחלקת התיישבות בוודאי שלא היה במקומו בנוכחות המתיישבים. אולם מכאן ועד להתרשמות לגבי הענין הכללי - הדרך עדיין רחוקה. הוא הדין בנוגע לבעיות של הכפרים הערביים.

הרושם שלי מהביקור במספר מקומות היה, שבעיית משכורת הרבנים בישובי עולים טרם סודרה למרות כל ההבטחות. חושבני שהיה עלינו לשמוע מפי נציגי משרד האוצר והדתות מה קרה. אני מבקש להעלות את השאלה על סדר-יומה של הוועדה.

ו. בדר: בישיבה בהל-אכיב בה בדונה בעיית נזקי עקיפין נתקבל סיכום מסוים. אני מבקש שהשאלה תועמד על סדר היום בשבוע הבא. חובת כבוד לסיים את פרשת השמירה בישובים עוד בתקופת כהונתה של הכנסת היא לנו הנוכחית.

י. בדר -

אני מציע שנקבל את הפרוטוקול מהשיחות שהתנהלו בסיוור. לאחר קריאת הפרוטוקול אוכל לקיים שיחה ולהסיק מסקנות.

עלינו לקיים דיון דחוף על תקציב הבטחון וכן על דו"ח מבקר המדינה. אני מבקש שהיו"ר יעשה צעדים כדי שדיונים אלה יתקיימו ללא דיחוי.

היו"ר י. גורני: ביקשתי לדאוג לכך שהפרוטוקול מהסיוור יפוענח ללא דיחוי. קבלנו גם תזכירים מהכפרים השונים ויש בכוננתי לתרגמם ולהמציאם לחברי הוועדה יחד עם הפרוטוקול. מבין השאלות יש כאלה שהוועדה איננה יכולה לעסוק בהן, אבל יש דברים שהוועדה יכולה וצריכה לעסוק בהם, כמו התלונות בענייני מס הכנסה, גם אם הן נראות מוגזמות בעינינו. ועדה העוסקת בענייני מס הכנסה חייבת לברר את התלונות, גם כאשר הן נראות מוגזמות. גם ענין הסובסידיה לסנק טעון בירור. לעומת זאת, יש בעיות כלליות יותר שאיננו יכולים לעסוק בהן כחברי ועדת הכספים, אם כי כחברז-כנסת הן בוודאי מעשירות את נסיוננו. לכל היותר אנו יכולים להפנות את תשומת-לב המשרדים הנוגעים בדבר שנתקלנו בבעיה מסוימת.

אנו יכולים לבקש מהממונה על התקציבים להמציא לנו סקירה על ביצוע התקציבים בשני החדשים שחלפו.

אינני יודע באיזו מידה ענין הפקעת המחירים לתיירים נוגע ישירות לוועדת הכספים. אם הוועדה תחליט על כך, אני יכול לכתוב למנהל לשכת התיירות ולומר, שהגיעו אלינו תלונות בשטח הטיפול בתיירים ולבקשו להסביר לנו באיזו מידה התלונות מוצדקות ומה האמצעים שעומדים לנקוט בהם כדי לסלק את התקלות. אני מוכן לכתוב ברוח זו.

נזקי עקיפין ושמירה - את המכתב בנדון כתבתי רק אתמול. מאחר והמכתב תקת ידי - אקרא אותו בפני חברי הוועדה כדי שתדעו כיצד הצגתי את הבעיה בפני שר האוצר. דומני שבכך קיימתי את אשר הוטל עלי על-ידי הוועדה. ברור שנקיים את הדיון ללא דיחוי. על יסוד הבירורים שהיו על נושא השמירה אסכם את הדברים ואביאם בפני הוועדה.

בסיוור השתתפו 7 חברי הוועדה שרק שנים מהם הם חקלאים. החקלאיים המובהקים בינינו לא נטלו חלק בסיוור וגם חבר-הכנסת חזני עזב את הסיוור למחרת היום. אנו דנים על בעיות התיישבות אגב דיון בתקציב. הכנסת דנה בבעיות התיישבות כאשר שר החקלאות מוסר סקירה. לקיים דיון בענייני התיישבות מחוץ למסגרת התקציב - אינני רואה כל אפשרות וגם כל סמכות מיוחדת לוועדת הכספים.

אשר למשכורות הרבנים - גם הרב שולידנו בעת הניאו את תקציב משרד הדתות הודיע שהענין בא על סידורו. אפנה בנדון לשר האוצר ואשאל מדוע הענין לא הוסדר עד עכשיו.

אשר לתקציב הבטחון - ביקשתי את מר יעקובסון לבוא בדברים עם ועדת החוץ והבטחון בנוגע למועד קיום הישיבה. אני חושב לקיים בשבוע הבא את הישיבה הראשונה של שתי הוועדות.

אשר לדו"ח מבקר המדינה - ישבתי עם אנשי מבקר המדינה. הם צריכים להכין חומר שבלעדיו קשה להיכנס לדיון. כאשר החומר יוכן - אפעיל את ועדת המשנה באופן אינטנסיבי.

חוק לעידוד החסכון (ערבות למילות והנחות ממס הכנסה)
אמיסיה של בנק משכנתאות לשיכון.

היו"ר י. גורני: התעורר אתמול ספק אם אנו זכאים להפעיל את החוק בקשר לאמיסיה זו באם התחלת התשלומים לא תהיה כעבור שנתיים אלא תוך המועד של שנתיים. מר דרזיו אמר שמצד החוק אין מניעה לכך.

מ"ר דרזין: חוק הרבית מאפשר מתן הלוואה לתקופה העולה על שנתיים, ולאחר מכן להתחיל את הפרעון אפילו לפני תום השנתיים. אם הדבר נעשה כך - הרי לגבי התשלום שנפרע תוך השנתיים תהיה רק הצמדה חלקית. שיעור הרבית המכסימלית לגבי מילונים שניתנים בהצמדה הוא 6,5%. לגבי אותו תשלום שיפרע באותן שנתיים, אם יצטרכו להפעיל את ההצמדה - תהיה ההצמדה מוגבלת בשיעור המכסימלי של הרבית, ויראו את תשלום ההצמדה כאילו היה רבית. השיעור המכסימלי של הרבית לגבי הלוואה רגילה הוא 11%, ולגבי הלוואה צמודה - 6,5%. במידה וההלוואות ניתנות לתקופה של פחות משנתיים הן יכולות להיות צמודות רק בשיעור ההפרש בין הרבית שחלה על הלוואה לבין הרבית המכסימלית.

ד"ר קיטרון: ועדת הכספים קבעה, שלגבי תקופה פחותה משנתיים רואים כל סכום המצטרף לקרן עקב ההצמדה כרבית.

הי"ר י. גורי: הוברר לי שבדרך-כלל רוצה הוועדה לאשר את האמיסיה, אלא שהתעורר ספק משפטי. לאחר שהדבר הובהר - אפשר לקיים את ההצבעה.

ז. סוזאייב: התעוררה שאלה מאד רצינית שיש לה אימפליקציות בשטחים אחרים. לא יתכן להתעלם מזה ולהשאיר את הענין בצורה סתומה.

הי"ר י. גורי: אבל אין זה אומר שהאמיסיה צריכה להידחות. אפשר לאשר את האמיסיה ואת הבעיה שהתעוררה לברר בנפרד.

י. ספיר: הסעיף מתכוון לאותן הלוואות הניתנות לתקופה של למעלה משנתיים כל סכום כסף שאדם מקבל, נוסף לקרן ולרבית החוקית, איננו נחשב למופרז במקרה של הלוואה לתקופה של יותר משנתיים. לגבי הלוואות לפחות משנתיים - יצאנו מנקודת השקפה שעליהן בכלל חל איסור של הצמדה. והנה אתה למד מסעיף זה שאסור לי לקבל סכום מתווסף לקרן העובר את הרבית החוקית. זה לא כתוב בסעיף הזה. הסעיף איננו מדבר על תקופה פחותה משנתיים.

ד"ר קיטרון: אינני אחראי למדיניות לא של הממשלה ולא של ועדת הכספים. אני אחראי לנוסח החוק ולפירוש הנובע ממנו. משום מה הוועדה היתה סבורה שאין מקום למילווה צמוד לתקופה של פחות משנתיים. הוועדה לא אמרה שזו עבירה; היא אמרה שהדבר איננו תופס. באיזו דרך הלכה הוועדה? היא אמרה שכל סכום המתווסף לקרן הוא רבית, ולא איכפת לה אם תקרא לכך הצמדה. ויש יוצא מן הכלל אחד: סכום המתווסף לקרן עקב הצמדה במקרה של הלוואה לתקופה יותר משנתיים הוא הדבר היחיד שיכול להתווסף לקרן ולא יכול להיחשב כרבית. ומן ההן תשמע לאו. פירוש הדבר שמי שנותן הלוואה לתקופה של פחות משנתיים עם הצמדה איננו בסדר.

י. ספיר: נוסח זה מונע מתן הלוואה בהצמדה לתקופה של פחות משנתיים.

ז. סוזאייב: רצוני להסביר מדוע התעוררה השאלה. השאלה התעוררה לגבי מקרה שההלוואה ניתנה לתקופה העולה על שנתיים, אבל הפדיון מתחיל תוך הסווער של שנתיים. אם התשלום הראשון מתחיל תוך שנתיים וקורה שחל פיחות בפרק זמן זה - מה דין אותם התשלומים החלים תוך התקופה של שנתיים? נאמר שלפי רוח החוק אי-אפשר להפעיל את ההצמדה לגבי אותם תשלומים החלים תוך שנתיים. זוהי שאלה נכבדה מאד מפני שרוב ההלוואות ניתנות לתקופה של כמה שנים והתשלומים מתחילים כעבור מחצית השנה. הפירוש שניתן על-ידי בנקים ומוסדות כספיים הוא, שאם אדם לוקח הלוואה לתקופה העולה על שנתיים, הרי כל התשלומים אפילו אלה הנעשים תוך התקופה של שנתיים הם במלוא ההצמדה ללא כל סייג במקרה של פיחות. לפירושים של היועצים המשפטיים יש אימפליקציה חשובה.

ד"ר קיטרון: נתתי פירוש למילווה שכולו בפרע לפני השנתיים.

הוויכוח נסב על השאלה - מה המצב אם התשלום הראשון יהיה תוך השנתיים. אני מבקש שיובהר הענין העיקרי.

ז. סוזאייב:

ד"ר קיטרון: אינני יודע. אם מישהו נותן היום הלוואה של 1000 לירות, ש-999 לירות מהן יש לשלם תוך שנתיים ולירה אחת תוך שלוש שנים - אינני מקבל את הפירוש שזה מילווה ליותר משנתיים. אם לאור כוונת המילווה, אני יכול לחלק את המילווה לתשלומים וכל תשלום יש לראותו כעיסקה נפרדת - אינני יודע. בית-המשפט יחליט. אם רוצים להבהיר את הדבר - מומב לתקן את החוק.

י. אפרתי: אני מקבל את דברי ד"ר קיטרון שהוא איננו יכול לחת חשובה כרגע. אני חושב שצריך לבקש את הממשלה לשנות את תאריך הפדיון משנת 1961 ל- 1962 ולאשר את האמיסיה.

נ. לוי: אפשר לומר שהפדיון יתחיל מ- 1.10.1961.

י. ספיר: במרוצת הזמן נתגלו בעיות מסביב לענין ההצמדה. האם לא כדאי היה שנקבל מהיועצים המשפטיים תמונה על הבעיות שהתעוררו? אני מציע לקיים בירור על נושא זה.

ג. שוקן: הבנק יכול לחת לבעלי איגרות החוב אופציה להאריך את תמועד.

היו"ר י. גורי: אני מוכן לקבל את הצעת חברי הכנסת אפרתי ולוי. פה התעוררו בעיות. אנו נפענח את הפרוטוקול ונעבירו למשרד האוצר בלוויית מכתב.

בפנינו עכשיו שתי אפשרויות - או לאשר את האמיסיה כיוון שאין כל מניעה חוקית; או - לבקש את בעלי האמיסיה לשנות את תאריך הפדיון.

ד"ר קיטרון: כל האמיסיות שאושרו עד כה על-ידי ועדת הכספים היו באותו נוסח. הוועדה יכולה לאשר את האמיסיה. אינני יודע מה יהיו התוצאות של פיתוח תוך התקופה של שנתיים לגבי אותו חלק של האמיסיה שישולם בחזרה תוך השנתיים.

מר דרזין: הפירוש שניתן על-ידי האוצר, היועצים המשפטיים, הבנקים וציבור עורכי-הדין הוא, שהלוואה שניתנה לתקופה העולה על שנתיים - כולה צמודה, לרבות התשלומים הנעשים תוך התקופה של השנתיים.

אמיסיה זו כבר הוכנה וגם נתקבלו הזמנות ולכן לא רצוי לדחות את אישורה.

ז. זואייב: אני מציע לאשר את האמיסיה. כן אני מציע לקיים דיון על הבעיה שהתעוררה בהשתתפות הגורמים הנוגעים בדבר. והיה אם יתגלה צורך לשנות את החוק - נעשה זאת.

היו"ר י. גורי: אנו לא נגנוז את הבעיה.

האמיסיה של בנק משכנתאות לשיכון - א ו ש ר ה

היו"ר י. גורי: על יסוד הפרוטוקול אנסח מכתב ואעבירו לשר האוצר ולבנק ישראל ללא דיחוי.

ערבות לביצוע סלילת כביש בחבש.

י. ספיר: היות וזהו מקרה ראשון בעל משמעות - כדאי להרחיב עליו את הדיבור ולקבל הסברים. כאן מתעוררות שאלות רבות. במידה ולמפעל זה יש ערך כלכלי הוא כמעט בבחינת יצוא. קראתי שיש תכנית להקמת מוסד דומה לזה הקיים באנגליה בשם "אקספורט גרנטי" אשר יתן ערבויות ליצוא. ואז ממילא הדבר יכלל בתחום תפקידיו.

לגופו של ענין - באיזו מידה משק המדינה באמת מעוניין, לא במקרה בודד זה אלא בהרחבת היריעה? אנו הופכים להיות בבחינת מדינה קולוניזטורית לגבי ארצות כמו חבל ליבריה, גאנה וכדומה על יסוד ההנחה הפסיכולוגית לעמים אלה מוטב להם לקבל את המימון ממדינה קטנה שאיננה מסוכנת מבחינה אפריאליסטית ולהינתק מהארצות הגדולות. מבחינה זו יש בכך ענין.

אנו מעניקים כאן אמנם רק ערבות, אבל יש בה מידה מסוימת של סיכון. מהי התועלת הכלכלית לה אנו מצפים מפעולות אלו? פועלים לא יישלחו מכאן אלא רק מנהלי עבודה ומהנדסים. אני גם מתאר לעצמי שממשלת חבל לא תשלם את הכסף למפרע ויהיה צורך במימון נוסף לערבות, מימון הבא מחוץ מקורות המשמשים את הארץ. אנו נעביר לשם מנהלי עבודה, מהנדסים וגם מידה רבה מאד של יוזמה. חשוב היה איפוא שנשמע מפי מומחים האם פעולה כזו בשעה זו היא כבר רצויה. אני יוצא מנקודת השקפה שיש שטח נרחב להתפתחות ולכן מוטב שנדע את מצב הענינים.

פה נאמר שיש לכך ערך כלכלי. מה יקבל המשק הלאומי שלנו מפעולה זו, פרט לתעסוקה? מה יהיה גורל ההפסדים? אם הפירמות מפסידות בארץ - מישהו אחר מרוויח, מה שאין כן לגבי הפסדים בחבל.

לאחר קבלת פרטים אפשר שלא לשלול פעולה כזו, בתור מקרה ראשון ומענין. אני מציע שנקבל פרטים יותר רחבים על היקף הבעיה.

(אחרי-כן רשם רר.)

למעשה הממשלה קונה דולרים בשער יותר גבוה, והיא יכולה להפסיד.

י. ספיר:

נכון, אתה עוררת נקודה חשובה.

היו"ר י. גורי:

ס. קלמר: אני חושב שהדברים שעורר חבר-הכנסת ספיר הם דברים נכונים. אולם בכל זאת חסרים פרטים מסויימים להשלמת התמונה הכוללת. לו היינו שומעים את דברי האוצר, לא הייתה מתעוררת בעיה כזאת.

נקודה נוספת. ישנם שני בנקים הנותנים את הערבויות, או שכל אחד מהם בנפרד, או שניהם יחד. אני חושב ששלוש חברות כמו סולל-בונה, כריש והנדסה לאומית יכולים לתת ערבות מספקת. בדרך כלל עד עתה הערבויות היו ערבויות מלאות של המדינה. אנו צריכים פעם אחת לשבור את הקו הזה. אני אומר שאם נחליט לתת ערבות, לא צריכים לתת אותה ב-100% אלא ב-10% פחות, שיהיה להם קצת סיכון.

ז. סוזאניב: לא הייתי נבהל מהפעילות הזאת בשטחים שונים בחוץ-לארץ, והייתי אומר להיפך. הייתי מעודד את זה. זה לא המקרה הראשון. היו עבודות בקידוחי מים בספרד, היו גם עבודות בתורכיה. הייתי אומר דבר כזה לטוב ארוך, גם בשטח של הפעלת המומחים.

אנו בארץ קטנה ואיננו זקוקים למומחים רבים. אינני יודע אם נוכל תמיד להפעיל אותם במשך כל השנה. דרושים מומחים וודאי יש צורך להשתמש בהם, אבל נוכל לעשות זאת רק למספר חודשים בשנה. אני חושב שההתפשטות והעבודות השונות המבצעות בארצות אפריקה, זה שטח חשוב מאד ותבוא ברכה על אלה המתפשטים.

דבר שני, זאת שמירה על הכוחות המקצועיים והמדעיים במדינה, אחרת הם יברחו מהמדינה. אני מתאר לעצמי שחברה ישראלית מבצעת עבודות כל שהן בחוץ-לארץ, היא באופן אוטומטי הופכת לסוכן של התוצרת הישראלית, עד כמה שזה אפשרי. דבר זה תלוי בכשרונותיהם ובתנאי המדינה. בחוץ מלט, בחוץ ברזל, הם משמשים סוכנים ליצוא שלנו, והם פותחים את אפשרויות היצוא הישראלי. את התנאים צריכים לברר. מה שברור הוא שאת הרווחים הם יצטרכו להעביר לאוצר במטבע. זה שמגיעה להם ערבות המדינה - זה ברור, כשם שברור שממשלת חבש דורשת תנאים מסויימים. אני אפילו מוכן לפנות לחברי ספיר. אם הם יצאו היום ויתנו לנו הסברים זה בסדר. אבל אם הם לא יבואו ולא יוכלו לתת הסברים? לא הייתי מסכן את הדבר הזה. נשאל מה שאפשר לשאול.

אני בעד אישור הערבות על עצם כל השטח הזה, על הערך הכלכלי של עבודות חוץ. אם זה ניתן בכלל במסגרת הזמן שלנו, הייתי בעד זה שיקויים דיון ונשמע הסברים. מה הנסיון בעבר, איפה היו הפסדים, איפה היו רווחים, מה ההיקף, מה הסיכויים ומה היא התכנית.

י. בדר: בדרך כלל אנו מתלוננים שהאינפורמציה שאנו מקבלים בכתב לגבי הצעות כאלה על ערבות בלתי מספקות. המכתב הזה הוא די מפורט. ישנן כמובן בעיות שאין אני יכול לענות עליהן. יהיה רווח, לא יהיה רווח. אבל אם ישנה יוזמה, טבעי הוא שלבעל היוזמה תהיה אפשרות רבה יותר ואחריות רבה יותר לשקול ולהעריך האם בעבודה זאת הוא יפסיד או ירוויח. אני תמיד מתנגד לזה שפקידי מדינה בכירים יקבעו ביוזמה האם יהיה רווח או שלא יהיה רווח, כי אלה הם דברים הקשורים אך ורק בבעל היוזמה. אינני חושב שגם בפעם זאת עלי לסטות מקו זה. השיקולים - לבעל היוזמה.

ברצוני לסיים. אני בעד הערבות. אני חושב שחשיבות העבודה בחבש גדולה הרבה יותר מאשר העבודה בגאנה, גיניאה, ליבריה. השיקולים הפוליטיים לגבי חבש, הסיכויים לקשירת קשרים עם חבש או תורכיה, הם הרבה יותר רציניים, ממשיים, בטחוניים מאשר עם כל מדינה אחרת. כיוון שחבר סיעה שלי מסויים, ביחוד מר מרידור לא פעם הדגיש ברבים ובכנסת את חשיבות הקשרים עם חבש, אין לי שום אפשרות אלא לתמוך בהצעה הזאת.

אני מצטרף לדבריו הנכבדים של מר סוזאייב.

א. קרגמן:

אני מציע לקבל את הצעתו של ח"כ סוזאייב.

א. בהיר:

היו"ר י. גורי:
היות וכתבתם מכתב בהיר המסביר הכל אין הדבה מה להוסיף. בינתים נתעוררו בעיות די חשובות, דווקא משום שמחשיבים את הצד הכלכלי והפוליטי שבעבודות מימון אלה אשר אנו רואים אותן כשירות. רצינו לקבל איזה מושג יותר רחב על הדברים הנעשים בשטח זה, מה נעשה עד כה, הרוויחו, הפסידו, באיזה ארצות הרוויחו, באיזה ארצות הפסידו, באיזה ארצות ההשקעה שאנו נותנים בידע ובאנשים לפעמים אנו מקפחים בזאת את עצמנו לעמוד במבחן כזה, באיזה מקומות זה כדאי ובאיזה מקומות זה לא כדאי. כבר ציינו מספר חברים שבכמה מקומות זה יותר כדאי מאשר במקומות אחרים. על כל זה היינו רוצים לקיים בירור יותר מקיף בישיבה מיוחדת שתקרא לצורך זה.

אם ברצונך להוסיף, ד"ר ארנון, אתה יכול לעשות זאת לפני שניגש להצבעה.

ד"ר ארנון:
אני רוצה להוסיף קצת אינפורמציה. כפי שהוועדה יודעת ישנן עבודות בהיקף גדול בתורכיה, גאנה, עובדים גם בפרט. ישנה עבודה רצינית בפורטה. ישנן כל הזמן פעולות המתחילות לשאת עתה אופי רחב יותר. אנו עובדים גם בניגריה וקפריסין. ההזמנה בחבש היא הזמנה רצינית. גם בליבריה האחים מאיר עובדים בהיקף די גדול, כ-8 מליון דולר. זאת עבודה די גדולה. החברה המוציאה זאת לפועל קיבלה את העבודה בהתחרות בין-לאומית.

כפי שציינו במכתב, אנו רואים בזה חשיבות גם כלכלית וגם פוליטית. העניין הזה הולך ביחד. אני לא חושב - אם נעשה את החישוב הכולל - שהפסדנו. אני לא יכול להגיד שבשום מקרה לא הפסדנו. היתה מדינה אחת אשר בה לא הכל הלך כמו שרצינו, בתורכיה, היה לנו שם עניין עם קבלן מסויים, והיו לנו קשיים לא קטנים. אבל אם עושים מאזן של הפעולות לא הפסדנו. גם בתורכיה צריכים להגיד שהעבודות האלה נותנות לנו יתרונות כלכליים ומדיניים כאחד.

י. ספיר:
כמה מטבע חוץ קיבלנו במשך כל השנים האחרונות מכל עבודות החוץ הללו?

ד"ר ארנון:
אני צריך להכין את זה בשביל הוועדה, ואני לא זאת כשיתקיים הבידור המקיף.

ז. סוזאייב:
האם ניתנת פרמיה כל שהיא לכסף הזה?

ד"ר ארנון:
לעבודות קבלניות יש פרמיה. כאן אנו צריכים לעשות חישוב גם של הפחת של הציוד שאנו שולחים. הערך המוסף שמדינת ישראל מקבלת, מקבל גם פרמיה. נוסף לזה יש גם סידור בקשר לחסכוניות של ישראלים העובדים בחוץ לארץ, הסדר המתקבל על הדעת, של אלה החוסכים בחוץ לארץ ומעבירים את המטבע הנה. ישנו סידור דומה גם לרווחים של החברות הישראליות.

י. ספיר:
אפשר יהיה לקבל מושג כמה אנשים ואיזה סוגים של עובדים עסוקים בחוץ לארץ בכל העבודות האלה, מתושבי הארץ? ובכמה זמן. אומר לך מה הוונת שאלתי. אם איש יוצא לחצי שנה או ל-9 חודשים וחוזר, אין בעיה. או שהוא צא שם מספר שנים וזו היא כמעט השתקעות של אנשים במקומות האלה. ויש נסיון בשטח זה. בקפריסין למשל, מנהל עבודה של סולל בונה במצא שם 3 או 4 שנים עם משפחתו.

ד"ר ארנון:
בעבודה בגאנה אין אפשרות לבצע את הדבר אלא אם כן האנשים ישבו שם.

י. ספיר:
אפשר לכנות את זה ירידה מסוג ב'.

ד"ר ארנון:
גם על זה היה דיון רציני בוועדה, ואני לא רוצה להגיד שאין סכנה כזאת. עדין מוקדם להוציא

ישנה ועדה בין-משרדית המטפלת בעניין הזה. הם באו למסקנה - ודווקא מפני שאנו לא מעוניינים בעבודה חד-פעמית - שיש צורך בהמשך, כי גם ההמשך בעבודה עושה אותה יותר כלכלית. וכמובן שיש טעם בדבר זה אם אתה הולך עם כל הציוד. במצב כזה לא משתלם פעם אחת לקבל את העבודה ואחר כך שום דבר נוסף, ואז העסק לא טוב. אנו עומדים על כך שאלה שהולכים לעבודה זו יהיו מסוגלים לבצע במידה כזאת שלא יהיה לנו חשש שיהיה איזה רווח כלכלי מועט ואילו יהיה הפסד מדיני. אם הישראלים לא ביצעו את העבודה כמו שצריך, יהיו רק צרות. הוועדה שציינתי חושבת שבהיקף הזה בו אנו עובדים עכשיו, זה כל מה שאנו יכולים לעשות, אולי חוץ ממקרה אחד או שנים בודדים. אבל לפי הרשתה לא נלך להרחבה, מפני שאין מספיק כח אדם ואין מספיק כוח כלכלי כדי לבצע את כל העבודות. במידה ויהיה דיון מקיף, ניתן את כל הרשימות המבוקשות.

י. ספיר: לפי הכתוב במכתב, החברות שלנו קיבלו את העבודה הזאת, כי הם היו הראשונים במכרז, למעשה הזולים ביותר. מעניין מאד לדעת מי היו הקבלנים המתחרים, ומה היו היסודות של הזכות שלנו, על מה, ומדוע אנו היינו הראשונים?

שמענו גם על ענין קידוחים בספרד. היה רצוני לשמוע את כל ההיסטוריה הזאת.

שאלתי בהעדרכם, איך מסתדר מימון הבינים של כל העבודות הלאה בארצות השונות.

מר עציון: בכל ארץ זה אותו הדבר. בחבש זה יסתדר במסגרת העבודה עצמה. אין שם סידורים של קרדיט. בחבש יכול להיות סידור שניקח הלוואה מהבנק הממלכתי בריבית של 6%, סכום של חצי מליון דולר, עד שנקבל מדי חודש בחודש תשלום בינים על סמך העבודה שתבוצע.

ד"ר ארנון: אנו נותנים את הערבות נגד זה שבאמת עובדים.

י. ספיר: האם על ידי כך אנו לא שואבים מתוך מעגל המימון של מדינת ישראל כסף או דולרים למימון העבודה הזאת?

ד"ר ארנון: לא. בשום ארץ לא. עדין לא הלכנו לשום עסק שדרש מימון למפרע לעבודה. זה עלה סכומים מסויימים כמו קניית ציוד לעבודות האלה, אבל תמיד מקבלים את הפחת בחזרה.

י. ספיר: במטבע חוץ?

ד"ר ארנון: כן.

י. ספיר: חברה ישראלית רכשה בדולרים ציוד, ומחזיקה את הציוד בארץ אחרת, והיא מכניסה את האמורטיזציה שלה במטבע של אותה הארץ. היא ציינת למסור לך את האמורטיזציה בדולרים?

ד"ר ארנון: בשביל להזמין את הציוד אנו נותנים לה רשיון יבוא. אם לא נקבל את האמורטיזציה בחזרה לא ניתן לה רשיון. אם למשל זה מסתכם בסכום של 100,000 דולר, אז על 50,000 דולר בפחת אין פרמיה, ועל 50,000 האחרים זה כבר הערך המוטף.

מר עציון: אשר לאמורטיזציה, אני מוכן להקריא את הסעיף המדבר על כך. במקרה היה צריך להכניס סעיף כמה רוצים בדולרים אמריקאיים וכמה רוצים בדולרים חבשיים, ויש כאן סעיף מפורש המדבר על כך. אשר למסירה בחזרה, ישנה דרך על מנת למסור זאת לאוצר.

היו"ר י. גורי: אמסור כאן מי היו המתחרים שלנו בחבש ומה סכום הצעותיהם. מלבד סולל בונה היו שלושה מתחרים. החברה הישראלית הציעה סכום של 11,169,000 דולרים חבשיים. המתחרה הקרוב ביותר, היתה חברה אנגלית אשר הציעה 12,563,000 דולרים חבשיים. לאחר מכן, חברה איטלקית אשר הציעה 15,670,000 דולרים חבשיים. החברה האחרונה, חברה צרפתית, אשר הציעה 16,708,000 דולרים חבשיים.

י. ספיר:

אני חושב שיש בצקודה הזאת עניין. מה הוא כושר ההתחדות של החברות שלנו, במקרה זה, כלפי חברות זרות. עצם העבודה שיש שם לא מהווה שום הבדל. כולם יעסקו את הפועלים המקומיים והמחיר שווה לכולם. הדבר השני זה הציון והאמורטיזציה. הדבר השלישי - הרווח או כל מיני קומבינציות.

השאלה שלי היא, האם ההורדה של המחיר שלנו, אינה יכולה בסופו של דבר להתבטא בהשליה מסויימת, ופירושה הפסד מעשי לרווח מדומה. ואם אין דבר כזה ובאמת יש רווח, אז אני שואל: במה זה מושג? מדוע החברות האחרות יותר יקרות מאתנו? מדוע אני שואל את השאלה הזאת, כי לטווח יותר רחוק יש לעניין הזה חשיבות. אם יש לנו באורגניזציה שלנו יתרון מעשי אמיתי כלפי חברות זרות, אז אני יודע שיש לי פה עוד ענף אחד ששמו הדריים. אם זה דבר מקרי הבנוי על הפסד כספי במקום רווח מדומה, אז אני פשוט מרמה את עצמי.

בעניין הפרמיות. אם יש בזה הפסד, יש הצדקה לפרמיה. אבל אם הרווח ניכר, אשאל את שר האוצר: אם יש רווח, אפילו רווח ניכר, מה ההצדקה לפרמיה שהוא לא רוצה לתת אותה לפרוצנטים על סמך הנימוק שהם מרוויחים יותר מדי? אם הם מקבלים פרמיה של יבוא הון, אז פרמיה זו דינה כדין כל הון, ואיבני שואל אותו אם הוא הרוויח או הפסיד. אם זאת פרמיה של יצוא - אני מעמיד את השאלה הזאת.

ד"ר ארנון:

בענין ההתחדות, אי אפשר לתת תשובה ברורה ולהגיד: זאת הסיבה היחידה שאנו יכולים להתחרות. יש פה מספר דברים. אין לנו שום השפעה על השכר של העובדים המקומיים. אבל יש לנו שני דברים, וזה גם כן קשור עם הפרמיה.

אם אנו עושים את אותו החישוב שאנו עושים בקשר עם שכר העבודה בתעשייה גם כלפי המפעלים האלה, בקשר עם התוצאות שיש להם פה, לעבודה הישראלית בחוץ לארץ, הרי שכר העבודה שצריכים לשלם הישראלים יכול להתחרות עם זכר העבודה המשתלם בחברות זרות הצריכות לשלם לעובדיהם בחוץ לארץ. בעניין זה אין שום צורך לשלם לישראלים יותר ממה שצריך לשלם לאנגלים. והדאיה היא שאנו משלמים קצת פחות.

דבר שני. החברות הישראליות יש לכם גישה פחות קוליביאליסטית ממה שיש לחברות האנגליות. הייתי בגאנזה וניגריה, והגישה היא שאם אתה בארצות אלה לא מרוויח כמו שצריך, אז לא תלך לשם, והעובד האנגלי לא ילך לשם, העובד האמריקאי לא ילך לשם והעובד הצרפתי לא ילך לשם, אבל העובדים הישראלים ילכו לשם. הנכון הוא שיש גם לחץ מטעם הממשלה על החברות האלה ללכת לדברים האלה. הממשלה רואה בדבר הזה עניין רב. חברת אנגלית אומרת לשמל, שאם היא לא מרוויחה בעסק הזה 30% היא לא הולכת לקראתו, ואילו החברות הישראליות מסתפקות ב-5 - 10 או 20 אחוזים. והסוד של השם הטוב שיש לנו בעניין הזה - ואני לא רוצה לדבר על הבש ופרס, אבל בגאנזה ראיתי זאת - היא ששם האנשים הישראלים לוקחים את העניין ברצינות. כל הדברים האלה יחד עם הפרמיה שאנו משלמים, נותנים להם את האפשרות להתחרות.

מר ספיר. העניין לא כך שבכל דבר שהישראלים הולכים, הם מקבלים את המכרז. בחבש למשל, זאת הפעם השלישית שהלכנו למכרז, ובפעמים הקודמות אחרים קיבלו את העבודה. המדובר היה אז בסלילת 40 ק"מ כביש. את העבודה הזאת אנחנו קיבלנו. ההבדלים אינם כאלה שאתה יכול להגיד שההבדלים עצומים. אנו חושבים שנהייה שם גורם רציני.

י. ספיר:

האם בתכנון וארגון האלה יש לנו יתרון כלפי הזרים?

מר עזיז:

אני רוצה לענות לשאלה הראשונה למה אנו יכולים להתחרות עם קבלנים אחרים. ישנם כמה גורמים, שאנו במצב יותר טוב בציווד, בעובדים, ברווח שלנו קטן, והגורם האחרון - קרבת המקום. כל הציווד הנמצא בארץ, ויש לנו נסיון רב אתו, אנו יכולים לעבוד בו בצורה יעילה ולבצע עבודות גדולות. בציווד הזה בחוץ-לארץ, אנו יכולים לבצע עבודות גדולות וביעילות רבה יותר מאשר אחרות מאירופה. לא מאמריקה. לעומת זאת, שכר העובד האמריקאי הוא גבוה יותר, משכר העובד הישראלי.

נוסף לכך גם ענין הרווח הקטן. להביא לחבש 500 עובדים, זה יכול להכניס או להסתכם ב-5 עד 10 אחוזים מכלל החוזה. במכרז הקודם, קיבלה את העבודה חברה איטלקית אשר הציעה הצעה שהיתה זולה משלנו ב-5% בלבד. זאת היתה עבודה של סלילת כביש ממקום מסויים לנילוס הכחול. בהמכרז הזה הכנסנו רווח של 5%, ורק אודות לדבר הזה הצלחנו לקבלו.

גורם נוסף - קרבת המקום. ענין חבש הוא דבר עקרוני וחשוב בקשר אם פתוח אילת. כל הציוד שחושבים להוציא מן הארץ יוצא דרך נמל אילת. העבודה בחבש תפתח את הדרך לתנועה קבועה וקיימת בין אילת וכל הארצות אשר מסביב. אנו הולכים לעבודה הזאת, היא עבודה של 150 ק"מ סלילת בתוך חבש עצמה, באיזור הקפה. העבודה הזאת היא עבודת פיתוח. אם זאת הבירה אדיס-אבבה, במרחק של 300 ק"מ ממנה מתחילה העבודה. 110 ק"מ בכיון דרום מערבה, ו-40 ק"מ בכיון צפון מערבה. כל האיזור הזה הוא איזור קפה אשר חבש לא יכולה לייצא ממנו את התוצרת, מחוסר מבישי גישה. העבודה הזאת נוחה מבחינת האקלים. הגובה הוא בין 1,500 ל-1,800 מטר מעל לפני הים. אין קדחת, דבר שחשוב לבריאות העובדים, וגם מבחינת העבודה מצאנו את האיזור נוח לקדיחה. ראינו ככדאי להשקיע את המאמץ ולקבל את העבודה.

ישנם קשיים הנדסיים?

היו"ר י. גורי:

מר עציון: הדרך של 250 הק"מ עוברת באיזורים שונים. חלק מהדרך הוא שטח הררי, אדמה שחורה בעובי של 6 - 8 מטרים, ואפשר בקלות לעבוד בה עם הציוד שיש בידנו. ישנם 20 ק"מ שהכביש עובר ששטח הררי וצריכים לעבוד אותו. אנו חושבים להקים מחנה בסביבת הקטע הזה של הדרך, ובציוד שיש לנו נוכל לבצע את העבודה.

היו"ר י. גורי: אני אכתוב מכתב, ובמכתב הזה אצטרט את השאלה שנתעוררה, ונמצא לנו גם זמן לקיים שיחה יותר רחבה כדי לקבל מושג יותר מקיף על הנעשה בשטח הזה.

ה ח ל ט ה

פה אחד הוחלט לאשר את הערבות.

היו"ר י. גורי: כיוון שאתה כאן, ד"ר ארנון, אני רוצה לגבות ממך כמה שטרות. הראשון - ענין הלוחץ מאד, בעיית הנזקים העקיפים לקיבוצים. קראתי בפני הוועדה מכתב העומד להשלח לשם האוצר. הוועדה כבר שנה וחצי עוסקת בענין של נזקים עקיפים לקיבוצים, לכיסוי הארנונה. היו ווריינטים שונים. לאחרונה, ביום שלישי שעבר, ישבנו בוועדת הכספים, והוועדה החליטה החלטה.

אני חייב להקדים משהו. שר האוצר בדצמבר 1958, כתב לנו מכתב לאתר דחיות אחדות עקב העדרו מהארץ, עקב מצב בריאותו, בו הוא ציין שהיות והענין בעל חשיבות ממדרגה ראשונה, הוא מבקש לדחות את הדיון כי הוא רוצה להביא את זה בפני הממשלה, והדבר יוחזר לדיון בוועדה מהממשלה. נכנסנו בינתיים לתקציב והיו כל מיני סיבות אחרות. לאחרונה החליטה הוועדה שהיא חייבת תוך שבועיים להעמיד את השאלה על סדר יומה, ולהחליט כך או אחרת. בין אם הדיון יתקיים בממשלה ובין אם לא יתקיים, אנו נקיים זאת. אני מאד מבקש ממך, שמלבד המכתב שיישלח, לעשות הכל כדי שלא יהיה עיכוב.

קיימת עוד בעיה, ענין השמירה במשקים, וזה ענין כשלעצמו. אגב, עכבנו בענין זה הצעת תיקון של כמה מחברי הכנסת. אנו מושכים את הענין הזה מאוגוסט 1958. כיוון שאנו עוסקים בזה, אנו אומרים שאם נסכם בענין הזה, זה יכסה את ההצעה השניה. אם אנו לא מסכמים בענין הזה, אנו צריכים להביא לכנסת את חוות דעת הוועדה להצעה של חברי הכנסת. ברור שנמליץ בפני הכנסת, כי הוועדה עצמה עומדת אחרי הענין הזה, לאו דווקא בנוסח זה. הוועדה תגיד שהענין צריך לעמוד בקריאה ראשונה, ואנו רק נפסיד מזה, כי ענין שמאחד את כל חברי הוועדה, אין טעם שחלק מחברי הוועדה או מחברי הכנסת יופיע כאילו זה ענינו, בו בזמן ששאר חברי הוועדה ושאר חברי הכנסת, הענין קרוב לליבם.

בהודעה טלפונית ונדאי נעביר זאת גם במכתב, העביר מר יעקובסון טענה של חבר-הכנסת סוזאיב, שבשעתו, כאשר אישדנו את האמיסיה לעיריית חיפה בקשר לענין הרכבת התחתית, נאמר שהנה אנו עושים דבר יוצא מגדר הרגיל. זה היה תקדים ראשון, ואנו לא רשאים לנהוג איפה ואיפה. נניח שתבוא עירייה אחרת ותבקש למטרה חשובה לאשר לה אמיסיה, מלבד האמיסיה הכללית שהיא כללית לכל העיריות, נתקבלה התשובה, שברור שאם תבוא הצעה כזאת, אשר היא באופן מדיטורי תראה לנו, אנו לא ננהג איפה ואיפה. אומר חבר-הכנסת סוזאיב, שהיתה פניה מעיריית חל-אביב.

בשביל כל מיני עבודות של הביוב. הם קיבלו את תמיכת האוצר ובכל זאת האמיסיה נתקעה באיזה

י. ספיר:

מקום.

אני מבקש אותך לתת את דעתך לענין הזה. אנו עוברים לסעיף הצא.

היו"ר י. גורי:

חוק מקדמה בטחון וקליטה,
חשי"ט - 1959

=====

קיבלתי מכתב משר האוצר בו נאמר (קורא את המכתב). המכתב מדבר על הסכם בין שר האוצר ונגיד בנק

היו"ר י. גורי:

ישראל.

במכתב מופיע שזה ענין ל-25 שנים, ובהסכם עצמו אין זכר לעל זה. יש צורך להוסיף זאת בסעיף (2) "ב-25 שיעורים שנתיים שווים".

אני מצביע נגד.

י. בדר:

מה היו תנאי הפרעון של ה-65 מליון לירות? למה בכלל דורשים רבית? ויווחי הבנק הרי הולכים

מ. חזני:

לאוצר, אז למה הרבית?

זה לא ענין ביחתי משפחתי. יש לי עסק שלי, ואני לא משלם מכיס אחד לשני. בנק ישראל הוא בנק הנותן כסף ומקבל רבית. החוק קובע שמה שהוא מלווה הוא מעביר. דבר זה מופיע בסעיף הכנסה והוצאה של המדינה. זה בדיא מאד גם לפי עסקי הבנק, וגם לפי חוק התקציב.

היו"ר י. גורי:

לבנק בשל עצמו אין ענין ברווחים. זה לא תפקידו. זה לא מישור הפעולה שלו.

מ. חזני:

שטרות שהממשלה צריכה לתת כוללים קרן ורבית. זאת אומרת שאתה מוציא עכשיו שטרות על כ-160 מליון לירות במקום 110 מליון. אתה מלכתחילה מגדיל את חשבונך ב-50 מליון לירות לשנה הזאת.

בסעיף 4 כתוב: לפי דרישה. ברצוני לשאול: האם נגיד

הבנק ידרוש זאת או לא?

בענין ה-65 מליון הוא לא דרש. הסעיף הזה בא, היות ויכול להיות שתהיה פעם מדיניות לבנק - וזאת גם הסיבה שתהיה רבית כמו שהממשלה משלמת על כל דבר שהיא מקבלת מבנק ישראל - אשר תרצה לתת לבנקים המסחריים להחזיק מה שיש להם - פקדונות בבנק, וגם לקנות בזה שטרות. כיום אין מדיניות כזאת. אין אנו מתנגדים לזה. היום זה גם לא עומד על סדר היום.

ד"ר ארנון:

י. ספיר:

אני מבחין בין מקדמות אשר מקבלת הממשלה מבנק ישראל בתוך השנה התקציבית, כדי לממן את התנודות וההוצאה שהוציאה בגבולות השנה. גם ה-65 מליון וגם ה-110 מליון לירות, לא היו מקדמות בתוך השנה, אלא היו כבר יתרה לפעולות שנעשו לפני שנה ושנתיים, ואשר התקציבים הממשלתיים לא יכלו לכסותם אלא אם היו מכניסים את זה באופן ברור, וזה הצטבר לסכום של 175 מליון לירות.

אני רואה שבתום שנת הכספים 59/60, הממשלה תהיה חייבת סכום מס יים, ונניח שהוא לא יעבור על 25 מליון לירות. מה שלא תהיה ההשקפה שלי על שנת הכספים 59/60, אני מוכן שיירשם בפרוטוקול ולהיות ערב לכך שלא פחות מ-25 מליון לירות. קודם כל צריך לעבור את התקציב האבסולוטי באיזה שהוא סכום כסף. אולם אני שואל דבר אחד. האם זו היא כבר שיטה? היה כדאי באופן שקט ולא עצבני שתגיד לנו, לפי הערכתך. האם יצטבר במשך שלוש שנים, משנת 56/57 סכום של 200 מליון לירות, בינתיים הצטבר סכום של 175 מליון. מה לפי דעתך היתה ההשפעה של העובדה הזאת, ואיך הדבר הזה מסתדר? מה זה אומר? מה זאת אומרת שבנק ישראל הלווה לממשלה והוא יקבל זאת תוך 25 שנים? בינתיים, למעשה הוא הדפיס כסף. זהו המושג הנכון. אני מבקש בעניין זה בהירות. תוך שנתים או שלוש השנים האחרונות, בנק ישראל הדפיס כסף ומסר אותו לממשלה, ואילו הממשלה תחזיר את הכסף תוך 25 שנים. האם זהו המושג הנכון של העסק הזה, או על ידי זה שזה מופיע כמקדמה מתוך בנק ישראל, זה מקבל צורה אחרת?

אני מבין שההשפעה האינפלציונית אינה קיימת. היא מתה. אבל מה היא היתה? כי בהערכת המצב בשנים האחרונות אתה יכול ללמוד מזה, וזה חשוב לי. אם יוסבר לנו ערך ההשפעה של האקט הזה על המצב של אמצעי התשלום וכוח הקניה בארץ, יהיה לי יותר קל לשפוט על מקדמה בנספח של 25, 50 או 75 מליון לירות לשנה הבאה.

היו"ר י. גורי: הערתך מתייחסת למקדמה העתידה לבוא?

י. ספיר: אני לוקח את 3 השנים האחרונות ועושה את החישוב.

י. בדר: אני מבין שזה עניין בין הבנק לבין האוצר. הייתי רוצה לדעת כמה המדינה חייבת עכשיו לבנק ישראל. אני מבין שבסוף אפריל זה היה 39 מליון לירות? מתי נוכל לקבל את הנתונים על גודל אמצעי התשלום בסוף אפריל?

מר בר-יוסף: יש לנו מספרים עראיים מלפני שבוע.

י. בדר: אם יש כל שבוע, האם נוכל לקבל את סיכום אמצעי התשלום האחרון? האם יש סיכוי שחברי הוועדה הזאת יקבלו את הסיכומים הארעיים לגבי כמות אמצעי התשלום - לא לפרסום - באופן חודשי?

מר בר-יוסף: הדוחות השבועיים שאנו מקבלים מבוססים לא על מאדנים אלא על מספרים שאתה לא יכול להגיד שהם מדוייקים. אנו בכל זאת מסתכלים בהם כדי לראות מה מתרחש באמצע החודש.

ד"ר ארנון: אם אמצעי התשלום יעלו ב-15% יקבלו. אם לא - לא יקבלו.

י. בדר: אני רוצה להבין. מר בר-יוסף היושב כאן בשם בנק ישראל אמו שהוא לא רואה את הדבר לרצוי באספקת נתונים המסתכמים בבנק ישראל משבוע לשבוע, לגבי היקף אמצעי התשלום, לחברי ועדת הכספים, אפילו פעם אחת בחודש.

היו"ר י. גורי: הכנסת עניין שיש לו שייכות עקיפין, והכנסת עניין שאין לו כל שייכות לעניין שעומד על סדר היום. נוסף לזה אתה מנסח את דברי בר-יוסף ומבקש לרשום זאת בפרוטוקול? צורה כזאת של דיון לא מחקבלת על הדעת. אתה יכול להציע להכניס לסדר היום של הוועדה את עניין הדוח של עליית אמצעי התשלום.

א. בהיר: בר - וסף אומר שטעית.

ז. סוזאיב: אני רוצה להעיר דבר אחד בהסתייגות מסויימת, כי לא הייתי כאן בשלב האחרון כאשר נתקבלה ההחלטה על 110 מליון לירות וביטול החוק, אבל אני יודע על הדיונים והנימוקים שקוימו לפני כן עם מבקר המדינה. אני חושב שאני אומר דבר נכון, שאחד מהנימוקים שהעלה מבקר המדינה, שכל חברי ועדת הכספים בעניין זה היו בעד נתינת המקדמה הזאת, כדי לגמור אם הפיקציה המופיעה מדי שנה בשנה ב-31 למרס. ובא נגיד בנק ישראל ואמר: אני מוכן שזה יופיע בצורה כזאת וכזאת ונגמר.

הוא הסביר את זה, השפעה אינפלציונית היתה, לתקן מאוחר, אבל אני רוצה שלהבא תפסק הפיקציה הזאת. כולנו תמכנו בענין הזה כדי לחסל את הפיקציה שהיא לא יפה.

אנו רואים כבר עכשיו, מתוך החיוב של האוצר בבנק ישראל והמופיע במאזן האחרון, אנו רואים חשש שבסוף השנה הזאת, שוב נעמוד בתמונה דומה לזו שהיתה ב-31.3.59. אף חבר מוועדת הכספים לא רוצה שזה יהווה תקדים שכעבור שנה או שנתיים צובלים חשבון והופכים אותו למקדמה אשר דוחקים אותה ל-30 שנה. אין זאת הכוונה. אני וחברי לא היינו נותנים את ידינו להפיכת חוק זה למקדמה לו היינו יודעים שאנו יוצרים תקדים לעתיד. אם החשש שלנו יתאמת, נתבע דיון. אנו מצביעים בענין הזה ותומכים בו מתוך הנחה שהיא לא רק הנחתנו אלא הנחה של כולנו וגם של נגיד בנק ישראל, שבזה הענין נפסק ולהבא לא יחזרו על הפיקציה הזאת בסוף כל שנה. לצבור חוב ולהעביר את זה באופן פקטיבי, ולחדש את זה ב-31 לאפריל.

היו"ר י. גורי: מד-סוזאלב אמר בערך את אותם הדברים שמר בדר. אמר אבל מבחינת פרלמנטריות הוא היה בסדר גמור.

א. בהיר: אני רוצה לדעת באיזה מידה נכונה ההערכה שפה נשמע ה.

ד"ר ארנון: קשה לי להבין איך השאלה הגיעה ביחס להסכם שהוא במרס. אבל אני רוצה להוסיף. אני לא מבין מאיפה יש לחברי ועדת הכספים, דווקא בחודש מאי 1959 החשש שהאוצר מעלה את החוב לבנק ישראל. כי לפי החשבונות כמו שפורסמו וכמו שהם היום ב-1 לאפריל 1959, הממשלה לא הגדילה את החוב כלפי בנק ישראל באף פרוטה. אני צריך להגיד שאם מר סוזאיב שואל אם גם בסוף שנת 1959/60 לא יהיה מצב כזה, זה תלוי בהרבה במה שיחליטו בכנסת ובוועדת הכספים על העתיד של האפשרויות של האוצר. לקבל כספים מהציבור - אולי על הענין הזה צריך להיות דיון, אבל הוא צריך להיות דיון מקיף ולא בקשר אם תנאי המקדמה.

נכון שהשאלה של המימון ממערכת הבנקים, נגיד, המימון האינפלציוני היא אחת הבעיות הרציניות ביותר בשביל כל ממשלה ובשביל ממשלת ישראל היא קיימת כל שנה ובמיוחד בשנה הזאת.

א. בהיר: פה כתוב שהחוב לבנק ישראל הוא 40 מליון לירות. לעומת זאת כתוב שיש פקדונות בערך של 40 מליון. אני שומע שאומרים כאן שזה לא נכון. אני רוצה לשמוע זאת מפי בר-יוסף.

מר בר-יוסף: אם אתם רוצים לראות אם חל שינוי, אתם צריכים לקחת את הנטו, ולפי הנטו לאוצר יש הבדל ב-4 מליון לירות.

ז. סוזאיב: יש לך יותר מטבע זר?

מר בר-יוסף: יותר מטבע זר ופקדונות.

ז. סוזאיב: מטבע זר זה מאותו הסוג שמר הורוביץ כתב בדוח האחרון שהוא יתנגד למוניטיזציה?

מר בר-יוסף: לכל בנק יש שני חשבונות, קרדיטורי ודביטורי לנוחיותו הוא גם לממשלה יש. כל זמן שהנטו קריטורי, המצב הוא שהממשלה לא קיבלה אף פרוטה מבנק ישראל (?).

אנו עוכבים אחרי ההתפתחות באמצעי התשלום. אנו גם מקבלים דוחות שבועיים ארעיים שנותנים מספרים ארעיים. מספרים אלה אינם סופיים, הם מאפשרים לנו לראות מגמה מסוימת, לפעמים הם עולים באמצע החודש ובסוף החודש יורדים. כשנשאלתי אם אין התנגדות מצדי למסור גם מספרים ארעיים אלה פעם בחוד אמותי, שמספרים על אמצעי התשלום בסוף כל חודש אנו מפורסמים. אם ועדת הכספים מעוניינת לקבל את הדוח החדשי על אמצעי התשלום לפני שהוא מתפרסם על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, אני חושב שנגיד הבנק לא יתנגד לכך. ביחס לדוחות הארעיים. לא מקובל שמוסד יתן מספרים שאינם סופיים. אבל אני מוכן להביא גם בקשה זאת לנגיד הבנק.

ה ה ל ט ה: ההסכם אושר.

היו"ר י. גורי:

בענין אישור האמיסיה של בנק האפוקאי התעוררה בעיה מאד רצינית לגבי המלווה, אשר הרבית המשתלמת היא לפני שנתיים, או תוך שנתיים ולא מעבר לשנתיים. התעוררה הבעיה של מלווה בהצמדה. לפי החוק הוברר שאין זה עומד בניגוד לחוק. אבל התעוררה בעיה, מה דין הכספים אשר הפרעונות שמשתלמים בבת אחת על ידי הלווה במשך שנתיים במלווה שהוא קשור בהצמדה. הוועדה חושבת שהענין טעון דיון דחוף, ואבקש לתת דעתכם על כך.

הובעה משאלה שנקבל מאגף התקציבים, אם אפשר, את ביצוע התקציב בהכנסות והוצאות עבור החודשים אפריל מאי, לראשית יוני.

ד"ר ארנון:

זה לא ענין לאגף התקציבים אלא לחשב הכללי. אני לא יכול להבטיח זאת. בדרך כלל לא נהגו כך. בדרך כלל הדוחות היו ב-30 בספטמבר, ב-31 בדצמבר וב-31 במרץ. על שלושה חודשים לא עבדו כי ענין של עומס עבודה, אבל אני מוכן לבדוק זאת.

א. בהיר:

אפשר אולי לתת את הדוח, אחרי הדוח השנתי, לשלושה חודשים ל-1 ליולי, ואילו הדוח הבא

יינתן רק ב-31 בדצמבר.

היו"ר י. גורי:

אנו עוברים לסעיף האחרון שבסדר היום: חוק איגרות מדינת ישראל (הוראות מיוחדות).

חוק איגרות מדינת ישראל
(הוראות מיוחדות) תשי"ט - 1959

א. בהיר:

יש לי הצעה אחת. אני מסכים להצעת בנק ישראל לבטל את הפרוטה. אני מציע להשאיר

מטבע של 2,5 אגורות.

מר בר-יוסף:

אין קשר להצעתך ולחוק.

א. בהיר:

אם זה לא קשור בחוק זה, אנקש את היועץ המשפטי להכניס זאת באיזה מקום אחר, על מנת שנוכל להבטיח את הענין הזה. שמענו בדיון הקודם שההצעה לבטל את הפרוטה ולא תהיה מטבע של חצי אגורה או 5 פרוטות. דבר זה עלול לעלות את כל המחירים. חצי גרוש כיום זה מטבע בתוך המחירים.

ד"ר סטרוון:

שאלתו של חבר-הכנסת בהיר נובעת מההסבר שניתן בישיבה הקודמת על ידי נציג בנק ישראל. וההסבר לא היה נכון. אין כל קשר בין חוק זה לבין המטבע שיוצע. באנגליה המטבע הוא פני | ואילו קיים שם מטבע הנקרא האף-פני. אני מניח שהכוונה בסופו של דבר להתפטר גם מהחצי גרוש. אבל על זה אין אנו דנים.

י. ספיר:

בניסוח הקודם היה כתוב שהלירה מחולקת לאלף מילים, ואילו עכשיו כתוב: החלק המאה של הלירה יהיה אגורה. עכשיו שאלה בלשנית. הביטוי "אגורה", חוששני שהציבור לא יבטא את זה, והביטוי שיישאר יהיה הגרוש. הגרוש איננו מונח חוקי. מדוע לא יכלו למצוא מונח שיהיה יותר נוח?

בהתאם להסבר שהסבירו לנו לגבי החוב שהיה קודם בפרוטות. אמרו לנו שהדבר הזה יתעגל. עד 5 פרוטות ירד לאגורה הקודמת, ולמעלה מחמש פרוטות יעלה לאגורה הבאה. אם אני חייב למישהו X לירות ו-28 פרוטות, כמה אני צריך לשלם לו?

מר בר-יוסף:

אם אתם נכנסים לבנק וצריכים לתת לכם 5 פרוטות, בדרך כלל תקבלו 10 פרוטות, כי מספר המטבעות של 5 פרוטות מאד מצומצם. יש לנו מקרה שאשה רצתה לקבל את ה-5 פרוטות, ויש לנו חילופי מכתבים עם אשה זו. הפרוטות כמעט ונעלמו. אם נקבעה האגורה, איך זה מתבטא לגבי מחירים קיימים? אם הסחורה עולה 1,525 לירה ליחידה, כשמזמינים כמות גדולה יעשו את החישוב, במקרה וישאר עודף - לא ישלמו.

המציאות כיום היא, שהביאו לידי כך שהמטבע הקטנה ביותר בשימוש היום יומי היא הגרוש או ה-10 פרוטות.

אנו לא מוציאים מהמחזור את הפרוטות. בכל החוזים ובכל המחירים נשארות הפרוטות. מה בא החוק לאמר? הוא בא לאמר שהלירה מתחלקת למאה, זאת אומרת, שכל 10 פרוטות יהיו אגורה אחת.

ז. סוזאין: זאת אומרת, שרק ל-10 פרוטות נותנים שם חדש.

פ. חזני: יש להבדיל בין שני מושגים, יחידת מטבע שבמחזור ויחידת מטבע שבחשבונות וקביעת מחירים. אשר ליחידת המטבע שבמחזור, נכון שאין למעשה במחזור פחות מחצי גרוש. אבל חצי גרוש יש. זה בא רק לאשר מצב קיים, להוציא את המילים מן המחזור ולתת במקום זה אגורה. גם לגבי יחידת המטבע שבמחזור לדעתי יש להשאיר את המטבע של חצי אגורה. דבר אחד ברור - הכל יתעגל כלפי מעלה ולא כלפי מטה, דבר שאצל כל אזהח יכול להסתכם בסכומים עצומים לשנה.

מה שאומר ד"ר קטרון שאין החוק מונע זאת, אבל צריך להיות באיזה שהוא מקום כתוב הדבר הזה. אולי נגיד שזה יהיה החלק ה-200 של הלירה?

אחר לגמרי הוא המצב לגבי יחידת החשבונות. אם יש מצרך שעולה 723 פרוטות ואני קונה ממנה 1,000 יחידות, איך יחשבו לי את זה אחר כך?

ב. לוי: נדמה לי שמטרת החוק הזה אינה רק מטרה בלשנית. היא באה לקמץ בהנהלת החשבונות ולהתאים את החוק למציאות. מדברים כאן על מטבע של חצי אגורה. במידה ויהיה מטבע כזה, זה אומר, לכתוב שוב שלוש ספרות אחרי הלירה במקום שתי ספרות, כלומר, אין החוק מסיג את מטרתו. אני חושב ש"דן" ימצא דרך לפתור את השאלה הזאת של חצי הגרוש. אם קופסת גפרורים עולה 2,5 גרוש, יתנו שתי קופסאות במחיר של 5 אגורות. אני מציע שנוותר על המטבע של חצי אגורה. חברת חשמל שולחת לפעמים חשבון על 47.871 לירות. מה שנמצא תחת ההשגחה של המדינה, אפשר לתת להם הוראות.

י. ספיר: אני חושב שצריכה להיות בהירות למה מתכוון העניין. אני חושב שכל עניין ההשלמה למעלה ולמטה זה עניין של בלבול ראש לחינם. אתם יכולים לקחת לדוגמה את עניין הבנזין. כל המחירים נקבעו לפי פרוטות. הפרוטה היתה המטבע הקטנה ביותר ולא יכולת להגיע למטבע של חצי פרוטה. דבר זה ישפיע על שורה של ימים של דברים שעד היום הסתדרו לפי הבסיס של פרוטות.

ברצוני לשאול. האם מובא בחשבון שעצם הנהגת הדבר הזה שיותר אין פרוטות אלא לגבי חשבונות של העבר, יחייב שינוי של מחירים?

מר בר-יוסף: היחידה הקטנה ביותר של המטר היא מ"מ. האם מישהו מונע בעדך לקנות היום יפח שעוביו 0,2 מ"מ?

י. ספיר: מה יהיה אם קיים כול בערך של חצי אגורה?

מר בר-יוסף: אני אברר את הנעיה הזאת. אני גם אציע שתשאר המטבע של 2,5 אגורות.

היו"ר י. גורי: אנו עוברים לחוק עצמו.

סעיף 1

סעיף 2

מה פירוש המלה „ברמז“?

י. ספיר:

מה ענין העמיד לכאן ברגע שמבטלים את הפרוטות?

היו"ר י. גורי:

בסעיף 2 של החוק המקורי נאמר: ברמז.

ד"ר קטרון:

היית עושה חסד רב אתנו אילו יכול היית לוותר על זה. תבדקו את זה, ואם רק אפשר

היו"ר י. גורי:

תמחקר זאת.

החלטה

סעיף 2 - נתקבל

סעיף 3

הייתי רוצה לדעת מה הם החוקים המבוטלים?

י. ספיר:

פקודת שטר"י כסף, זאת הפקודה המנדטורית אשר קבעה את הלירה הפלשתינאית עם כל הכרוך בה. הגיע הזמן לבטל חוק זה.

ד"ר קטרון:

סעיף 13 לחוק להחלפת שטר"י בנק ומלווה חובה. (קורא את הסעיף). מסתבר שגם אותו יש צורך לבטל.

לענין השם „אגורה“.

ס. חזני:

האקדמיה הציעה את השם הזה.

ד"ר קטרון:

דבר שהוא פחות משווה פרוטה אין לא קיום. אני מציע לבחון אם לא כדאי היה להשאיר את השם „פרוטה“ כחלק המאה של הלירה. פרוטה במקום אגורה.

ס. חזני:

גם אגורה הוא מונח די מקובל.

היו"ר י. גורי:

החלטה

סעיף 3 - נתקבל

סעיף 4

אינני יודע איזה תאריך מציע בנק ישראל.

ד"ר קטרון:

אצטרך לברר נקודה זאת.

מר בר-יוסף:

החלטה

החוק - על ארבעת סעיפיו - אושר.